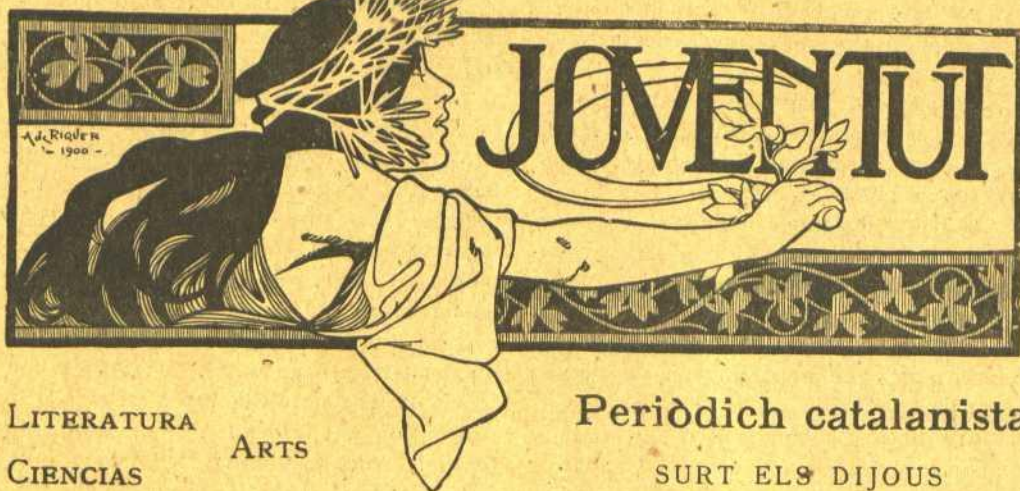

LITERATURA
CIENCIAS

ARTS

Periòdich catalanista

SURT EL 9 DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. 20 CÉNTIMS.

» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . . 40 »

» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

La catalanissació d'Espanya, per Joseph Poch y Feixas.

—Un cas de hiperestesia, per Octavi Pell Cufí.

—Parlèm de Schumann, per Geroni Zanné.—Cabàs de

pobre, per F. Pujulà y Vallès.—Els inútils, per Se-

bastià Junyent.—Lliberals de motllo, per Arnau

Martínez y Serrià.—Revista de revistes, per Lluís

Via.—Els teixidors imaginaris, per Joseph Aladern.

—Novas.

FOLLETÍ:

SOLITUT, per Victor Catalá.—Plech 29.

L'HOMME CONTRA L'ESTAT, per Herbert Spencer.—

Traducció catalana.—Plech 22.

LA CATALANISA- CIÓ D'ESPANYA

Heusaquí una frase que d'un quant temps a n'aquesta part s'ha fet forsa popular mercès al afany que certs nomenats catalanistas tenen d'expandir lo que, segons ells, no es altra cosa que una manifestació més del nacionalisme català.

O jo no tinch clar concepte de lo qu'es Catalanisme, o'l voler catalanisar Espanya es tant com renegar de lo més essencial de nostre programa y de nostras aspiracions.

¿Qu'es lo que's vol significar ab la frase *catalanisar Espanya*? ¿Imprimir en la socie-

tat espanyola una orientació genuinament catalana, peculiar y propia del nostre poble? Si es aixis, ¿quina serà aqueixa orientació? Segurament el concepte d'autonomia, de llibertat, d'individualisme que d'una manera patent està encarnat en nosaltres. Donchs, si es aquest el sentit o la significació de tal frase, jo no puch menys d'estarhi molt disconforme, y crech que tots hem de protestar ab fermesa de que dintre l'estol catalanista hi hagi qui vulgui desviar la opinió predicant impossibles socials.

Catalanisar Espanya no pot significar de cap manera infiltrar dintre del poble espanyol el concepte d'autonomia, perquè'l tal concepte no es exclusiu de Catalunya, sinó que'ls catalans defensèm l'autonomia perquè en ella hi veyèm la llibertat de nostra terra; perquè l'autonomia s'adapta a la nostra manera d'ésser, al nostre caràcter polítich; perquè si realment l'autonomia està en l'ànima de nostre poble, no es que sia nostra, sinó que la hem coneguda y ens ha satisfet sa coneixensa. Aixis, donchs, *catalanisar Espanya* no vol dir de cap manera fer compendre als espanyols els saludables beneficis que'ls reportaria l'us del sistema autonòmic. Jo trobaria bé que, si ens proposèssim predicar autonomia pera Espanya, ens anomenéssim, no catalanistas, sinó simplement autonomistas, y aixis engroixiriam el nombre dels par-

tits polítichs espanyols, posantnos al nivell dels republicans, socialistas, demòcratas, etcètera, etc.

Això per una part: que per altra, jo no crech de cap manera que'ls que tal tendència preconisan vulguin dir simplement lo que més amunt queda exposat; perquè jo he sentit de llavis d'algún catalanista, y no un qualsevol, sinó un que vol tenir certa autoritat pera definir, que *Catalunya té de catalanitzar Espanya* y qu'es *necessaria la hegemonia de Catalunya*. ¿Què vol dir hegemonia? ¿No es tant o més que preponderancia? Catalans sans: ¿la desitjèu la preponderancia de Catalunya dintre d'Espanya? ¿Còm se combina que un home sia autonomista de Catalunya y vulgui la preponderancia d'aquesta sobre las demás regions ibèriques? No pot dirse tal cosa fruhint de plena mentalitat, no pot dirho qui tingui bona fe y sia bon català. ¿Protestèu de la hegemonia castellana perquè'ns esclavitzà y ens mata, y ensemps que protestèu de tal imposició prediquèu pera que Catalunya obtingui aqueixa malehida hegemonia? Bè, senyors *catalanizadors d'Espanya*; diguèu a n'en Maura que vos ajudi, qu'ell hi té la mà trencada en això de l'autonomia.

Arguèixen els defensors de la *catalanizació d'Espanya* que'ls castellans no s'hi trobarian malament dintre la organisació política catalana, perquè'ls catalans tenim un concepte molt més ample de la llibertat que'ls castellans: es a dir, que som demòcratas *per se*. No volèm fer un anàlisis del caràcter castellà, perquè no es aquest l'objecte del present article, però si que dirèm que'ls castellans són idealistas, ab tendencias a generalisar sempre, dèspotas y unitaristas per excelencia, y rebelds a comprendre la llibertat en son verdader sentit. Això podria probarse ab una breu ullada a la Història. ¿Còm se li feren independents els Països Baixos a la pobra Espanya? ¿Per què se li escaparen de las *manetas* aquell estol de nacions americanas? ¿Còm y per què Cuba y Filipinas no són avuy part integrant d'aquell *vasto imperio colonial*? Per l'esperit uniformista y despòtich que sempre ha donat vida a las institucions del Estat espanyol. Y ara casualment surten uns quants catalanistas ab la pretensió de modificar el caràcter cas-

tellà fentli entendre lo qu'es autonomia. Si las bofetadas sufertas desde fa quasi tres sigles, qu'en l'any 1898 tingueren digne final ab la tremenda desfeta de Cavite y Santiago, no han pogut fer obrir els ulls a n'aquella bona gent que resta encara avuy ab las mateixas ilusions qu'en temps de Carles I al pretendre estendre la influència espanyola pel nord d'Àfrica, ¿còm se comprèn que puguin capir ni tan sols escoltar lo que autonomia significa? Després de tot, ells s'hi troban bé dintre d'un règim centralisador y uniformista, perquè aquest s'adapta a la concepció universal qu'ells tenen del Estat; y ¿còm volèu que un poble que's troba bé dintre d'un regim uniformista, adopti una organisació autonomista? Dintre d'ella s'hi trobaria malament y ab recansa. El castellà té per lema «esclau o amo», y l'autonomia no vol dir ni l'una cosa ni l'altra. Heusaquí per què crech qu'es pretendre un impossible'l voler fer autonomistas als castellans.

Un'altra consideració'm sugereix la dita frase. Si no recordo malament, el primer que inicià aquesta idea del espandiment de las aspiracions catalanistas fou en Miquel S. Oliver, al indicar, en una conferencia que donà al «Ateneo Barcelonés» la primavera passada, que *el Catalanisme era ja massa gran pera Catalunya*. Jo no puch estar conforme de cap manera ab el senyor Oliver. Jo crech que'l Catalanisme com a moviment polítich es encara tan petit, que dintre de Catalunya tot just se veu. No'ns fem ilusions, companys de nacionalisme: de catalanistas com cal n'hi ha pochs. En Cambò, en una conferencia que donà a la «Lliga Regionalista», digué qu'en totas las causas nacionalistas hi ha dos períodes: el defensiu, de concentració y acumulació, y l'ofensiu o d'expansió. Aquesta distinció'ns ho explica tot. Els que volen *catalanisar Espanya* creuen que'l moviment nacionalista català ha passat ja'l primer període, y qu'ara comensèm a entrar en el segon, es a dir, en l'espandiment de la vida catalana, en la expansió de sas energias, que ja'n tenim prou d'acumuladas y ja ha durat massa pera segons qui el període intensiu. Y jo pregunto a n'aqueixos senyors: ¿hont las amagan, d'hont las treuen aqueixas energias catalanas, aqueixa vida veritablement nostra, si nosaltres encara estèm quasi tots castellani-

sats. ¿Què'n saben del període intensiu en moltes regions de nostra patria, si a n'elles no ha arribat encara la saludable alenada de las ideas redemptoras?

Pochs, molt pochi n'hi ha de catalanistas conscients y desinteressats. Si no més aquí a Barcelona, qu'es hont relativament abundan, els regionalistas en las ultimas eleccions tingueren 12.000 vots entre'ls 100.000 y pico de votants que hi ha, y encara admetent que tots fossin veritables vots catalanistas, diguem que representen 12.000 vots en una ciutat com Barcelona. ¿Se'n dedueix per ventura que hi ha prou catalanistas y que tenim d'esmersar nostras energias en ferne més, no a Catalunya, sinó a Saragossa, per exemple? Jo crech que no. La feyna dels catalanistas es a Catalunya, a fer els fills de nostra terra ben catalans, y férlos hi tots, sense preferencias ni afalachs pera cap estament. Fem nacionalisme, y quan tots els fills de Catalunya sian ben catalans, no temem, que forsosament vindrà l'autonomia tan desitjada; y vindrà per ella sola, sens haver de menester la empena de cap altre poble autonòmic. Las causas justas s'imposan sempre, ja per la llei lògica dels fets, ja per rahons de justicia, que quan es necessari el poble mateix se fa.

JOSEPH POCH Y FEIXAS.

UN CAS DE HIPERESTESIA

El primer article 'l publicà en una revista fundada per uns joves entusiastas de las noves corrents literarias, que deixà de sortir als pochi números porque no's venia prou. Al comprar el primer número d'aquella revista, en Claudi Llossé senti unas noves ideas que naixian en sa imaginació potentia. Un raig de llum aclarí la confusió de pensaments qu'en son esperit se barrejaven. Una idea predominà ab més claretat sobre las altres y l'obsessionà uns quants jorns, fins que's trobà ab la ploma als dits, devant dels fulls de paper blanc. Y ab la seva lletra menuda y elegant omplí els fulls de frases ingenuas, de paraulas escullidas pera expressar aquella idea, aquell argument qu'era la seva obra primera, la més sentida, la més senzilla, la més jova. Al acabar, firmà ab el seu nom de jove desconegut y ho envià

a la revista, dirigit al director. Al tercer número hi llegí son article, ab lleugeres correccions. El sumari era esplèndid. Poesias y prosa, tot lo d'aquell número li semblà de mestre. Eran joves tots els autors, y tots sentian personalment, ab algunas influencias dels escriptors moderns; mes en Claudi, després de llegir el seu article, el comparà ab els altres y el trobà mereixedor d'ésser publicat. Y aquell número, pera ell, no perdé l'actualitat; el veyà llegit per altres joves que sentian lo mateix que a n'ell el feu escriure; ell mateix se senti germà dels altres autors quins treballs estavan publicats ab el seu, y s'aprenqué de memoria las poesias, que repetia als seus amichs tot indicantlos hi las bellesas no capidas. Quan la revista suspengué la publicació, ell malehi als ignorants que no l'havian compresa. L'odi als altres diaris y revistas qu'ab las sevas sátiras l'havian ensorrada, no mimyà may en ell, qu'estotxà'ls números en sa biblioteca, rellegintlos molt sovint.

Després un'altra revista li publicà varis treballs, tots en prosa. Y son nom comensà a sentirse de boca dels joves escriptors y dels artistes anònims. Feu coneixensa ab poetas y prosistas que parlavan del Art y de la Poesia en termes que li semblaren enigmàtics. Lloavan las bellesas desconegudas dels llibres, y aterraven els noms més enlayrats. Parlavan de Tolstoy, d'en d'Annunzio y d'en Zola, enumerant las sevas obras, anteposant las unas a las altres segons sos mèrits, recomanantse mutuament la lectura de nous autors. En Claudi Llossé, que coneixia moltes de las obras de que's parlava, restà meravellat de las impressions que produhian en sos novells amichs. Feu el propòsit de rellegir las pera veure si trobaria aquellas bellesas y aquells defectes que li havian passat desapercebuts. Ell hi havia trobat moltes qualitats, però no sempre las mateixas qu'admiravan als altres. Comensà a llegir els moderns, a cercar hi impressions y bellesas, a sentir sa influencia en els propis escrits, a parlarne ab els altres ab la mateixa llibertat, ab el mateix entusiasme qu'ells. Y no trobant entre las revistas que's publicavan una que fos la expressió de sas ideas, decidiren fundarne una, quin títol fou causa de discussions interminables. Quan fou adoptat y de-

cidits el preu, nombre de pàgines y fins l'època d'aparició, els redactors anaren a provar als grans mestres, als indiscutibles, pera demanarshi un article per curt que fos, pera publicarlo en la revista nova.

Aquesta, que comptà ab més entusiastas que subscriptors y compradors, que fou motiu de sàtires y desprecis per part dels joves enemichs y de la indiferencia del públich vulgar que la mirava exposada en els kioscos y se'n anava sense comprarla, fracassà.

Els joves se despediren en l'últim número, que no fou el darrer dels compromesos ab els subscriptors, clamant als Deus de la Poesia y del Art venjansa del públich ignorant y dels enemichs y detractors. «Ens hem anticipat al nostre temps egoista y calculador; nostres cants han ressonat en la buydor dels cranis sense cervell; nostras ideas han sigut escarnidas pels histrions a preu fixo y pels eunuchs e idiotas, quina carcassa's desfarà ab nostras llansadas. Nostra revista no mor: deixa de lluhir un quant temps pera enlluhernar dintre un any, potser. Y llavors la victoria serà nostra, y la Poesia quedarà deslliurada.»

En Claudi's consolà d'aquesta nova decepció en brassos d'una dòna. Foren sos primers amors sensuais; la passió de la luxuria'l feu esclau d'una dòna quins desitjos de plaher eran insaciabls. Las sevas ideas fugian, la seva energia agonitzava; els espasmes eròtics eran sas úniques sensacions. En Claudi estava malalt, la luxuria'l matava poch a poch; un seu amich escriptor l'arrencà un jorn del llit d'aquella dòna y se l'emportà al camp, al bosch, pera que l'oblit vingués. Y quan l'amich el cregué curat, en Claudi tornà a escriure. Finia la seva primera època y comensava la segona.

Estimà a un'altra dòna, a qui dirigia cartas literarias qu'ella no comprenia. Era una dòna vulgar, una casada a quina son marit abandonava; ella se'n venjava llegint las cartas d'en Claudi, orgullosa de sentirse estimada per un home superior. En Llossé li enviava invitacions pera vetlladas, pera concerts; fins arribà a que la convidessin a una *soirée*, ahont ella no assistí. Amargament, en Claudi's queixava de no sentirse estimat, de no ésser comprès, de no saberla amorosa pera ell. Y ella tenia por de contestarli, de

qu'ell vegés sa vulgaritat, fins llavors ignorada. Sentintse estimada y desitjada per un jove escriptor, ella ja'n tenia prou pera fruhir d'aquella vida migrada y monòtona en que's consumia. Pregà en Claudi que fos seva un jorn, una vegada; que li fes sentir la frescor de sòs llabis, la tebior de son cos, el foch de sas voluptuosas manyagas. Cedi ella, abandonantse al jove, confessantli son amor senzill en luxuriosas besadas, pregantli que la prengués pera fèrsela seva, ingenua, ignorant y verge d'amor. Lo que no deyan sas paraulas ho expressavan sos besos; la grandiositat de son amor la exterriorisava son cos tremolant de desitj. Satisfeta sa sensualitat, en Claudi esperà d'aquella dòna paraulas y sensacions intimas que no senti. Lo bell, lo esplèndid d'ella era son cos; l'esperit era esclau de la materia; el desequilibri, que feya exuberants y magnificas las linias, deprimia la imaginació, anulava las ideas y las paraulas. En Claudi ho comprengué aviat; y després d'una curta època d'amor li escrigué sa darrera carta, despedintsen. Altra vegada la decepció'l despertà dels seus somnis.

Volgué oblidar; reconstruhir sas ideas, sa vida malalta; y viatjà. Pensà en Paris, la moderna ciutat dels poetes y dels vicis, del amor y la joia; y decidí anarhi uns quants jorns pera viurehi sensualment a las nits y artisticament de dia.

Paris fou pera ell una corroboració de misteris y de sensacions presentidas. Las imatges ideals dels seus somnis foren encarnadas en tot lo que'l voltava. Las sevas visions dels jorns de treball intelectual creya reconèixerlas en todas las escenas que a sòs ulls se presentavan. Las vidas donadas als seus hèroes literaris, las endevinava reals en els transehunts o en els vehins d'una taula de cafè. La vida's presentava nua devant d'ell, que la desitjava. La luxuria s'oferia provocadora, llengotejant cinicament: la luxuria era l'ànima de Paris; se la sentia en l'ayre, en las olors, en las paraulas; se la endevinava en els rostres y sota las robas luxosas; s'infiltrava pels ulls y las orelles; se desfeyà en la boca endolsintla y refrescantla; y era engolida àvidament, y circulava com foch dintre las arterias y las venas.

Temptadora, una dòna s'agafà a son bras, prometentli plahers desconeguts. Y ell se

deixà portar ahont ella volgué, dins d'un cotxe hont els primers besos esclataren. La desitjava més a cada minut que passava; las paraulas y manyagas lascivas incitavan a la refinada fruhició de las horas eròticas que s'acostavan. La nit d'amor el feu abandonar-se rendit en els brassos d'aquella dòna. Intensament visqué en pocas horas toda la vida dels seus vint anys, de la que havia fruhit tan poch temps. Al despertar, ressucitaren en ell las ideas y la esperansa de viure completament tots els seus jorns futurs. La dòna qu'havia possehit, y de quinas entranyas havia arrencat aquella forsa, dormia encara, mitj nua, sobre las robas en desordre. Volgué pagar esplèndidament, y sols trobà una moneda d'or y pocas pessas en plata. Era una miseria pera recompensar aquell servey inapreciable. Una moneda d'or a cambi d'una vida! Mes ell trobà encara més ridicul deixar-la en el joyer en forma de copa que contenia las joyas d'ella. Allò era lo corrent, lo que feyan tots els passants que cercavan el plaher; ell no ho faria pas. Ell volia trobar quelcòm que reintegrés aquella vida que s'emportava: un especifich que li faria pendre a n'ella mentres dormís; un medicament més actiu que la morfina y l'èter, que fortifiqués el cos y l'esperit, que inondés de vida l'ànima y la materia. Si hagués pogut, li hauria injectat la seva sang pera retornarli la vida que l'omplia a vessar. Volgué deixar-li un recort, y després de besar-la al mitj del front, feu esforços pera obrirli la boca y posar la moneda d'or entre sas dents. — Quan menys, compendrà que sóch diferent dels altres — pensà. Mes ella, al sentir-se mortificada per las mans d'ell, obri els ulls, y al donarse compte del propòsit, esclafi en rialladas. Li passà sas mans pels cabells, li rodejà'l coll ab sos brassos nusos, el feu ajupir pera ferli un darrer bes als llabis. En Claudi l'abrassà tan estretament, qu'ella's queixà mitj riallera. Y referintse a la causa que la feu despertar, li preguntà dolsament, ab una mica d'ironia: — *¿Est-ce qu'on fait ça dans ton pays?* — Reculli ell la moneda, qu'havia caygut a terra, y la posà hont ella li indicà. Obri la porta quan ella s'alsava pera vestir-se; y de sobte s'aturà y li demanà son nom. — *Suzanne* — respongué ella, dis-

tretament. En Claudi obri son llibre de memorias, y escrigué'l nom y la data.

Dels tres jorns passats a Paris en Claudi'n fruhi totas las horas. No visità ni un museu, ni entrà en cap teatre pera conèixer els actors moderns. Sa vida fou sensual, son cos arrossegava a son esperit, els desitjos allunyavan las ideas. Quan compregué que no resistiria més aquella vida, fugi de París, promettentse tornarhi pera conèixer lo qu'havia rebutjat inconscientment. Paris fou pera ell un lloch hont reposar l'esperit vensut, ahont anar ab el pensament y tornarne ab més forsas y més vida. Els tres jorns de febre eròtica foren els primers d'una altra època de sa vida: època d'entusiasmes y de lluyta, de trevall y d'esperansas. Comensà a sentir-se superior, a adoptar una pose, y s'inicià en ell un refinament de cultura artistica y literaria que li donà una personalitat que's definia en tots sos actes y trevalls literaris. En Claudi llegia molt y escrivia molt sovint en las revistas dels joves. Fou un admirador dels decadents; d'ells aprengué a escullir sas ideas entre las concepcions atormentadas, a cultivar la forma que prenia giros intrincats, a triar las paraulas que millor expressessin la originalitat de sos temas. Exagerà sa impresionabilitat receptora, que sabia trobar un punt de vista desconegut en totas las materias que tractava. Arribà a sentir, a expressar naturalment las més refinadas sensacions. Dominà la forma, la feu esclava de sa imaginació, que creava ab facilitat las més atormentadas cerebracions. Son refinat cinisme literari li feu presentar als ulls del públich els espectacles més crudelment aterradors, las escenas més exageradament impúdicas. Els articles d'en Llossé foren llegits àvidament; els lectors patian al infiltrarse las paraulas perversas y afalagadoras; l'horror feya llensar la revista, la curiositat la feya rependre. En Claudi pòssehia a sos lectors, els sadollava de sas ideas, fruhia atormentantlos refinadament d'un a un, en encendre sos desitjos, en hiperestesià son sensualisme. Y els articles nous eran llegits y tornats a llegir àvidament, y els esperits dels lectors s'extasiavan delirant, y admiravan al autor y el malehian.

En Claudi triomfà y s'enorgullí de sa victo-

ria. Arribà a sentir-se ell mateix superior a tothom; s'enlayrà sobre sos amichs y's burlà d'ells, descrivintlos idealment en sos articles, fèntlosi veure novelas qu'aludian a son temperament, als seus defectes, a sos amors, a sas idees. L'odi de sos amichs que's veyan ridiculissats en aquelles llegendas que'ls lectors aplaudian per sos conceptes y arguments atrevits, trevallà per'aterrarlo, literariament, y la creuhada contra en Claudi fou destructora. Ell se'n venjà exagerant més la ironia de sos articles, pintant al viu las passions de sos antichs companys, exposant al públich sos vicis, sas vidas intimas. Ab son cervell escorcollador trobava escenas y frases tan crudels y tan desoladorament nûas, que sos amichs no gosavan sortir al carrer per por d'ésser coneguts, d'ésser senyalats com a hèroes d'aquellas pàginas. Y la lluyta fou cruel. Els joves se coaligaren contra en Claudi, qu'era satirissat per tot y en totas sas accions. Se senyalaren defectes a sos articles, se criticaren durament sos trevalls, fins s'arribaren a confrontar plagis més o menys verosimils. Y, tan ràpidament com guanyà l'aprobació, l'interès del públich, en Claudi Llossé fou abandonat entre las mitjanias.

En Claudi abandonà la lluyta. Jurà no escriure may més literariament. Y pera consolar-se de la dèrrota, fugí cap a París pera trobarhi la vida aymada, els tres dias de plaher. Se prometé viure tan intensament com pogués, fruïr del amor, del art, no perdre una hora de l'època futura. Y anà a París resolt a trevallar, a viure, a estimar. Si no vencia a París, a Londres, a Berlin, allà hont fos, allà hont sos brassos poguessin lluytar, hont la vida no fos migrada, hont se tinguéssin odi a la mort.

Al passar la frontera no girà'ls ulls pera veure la terra que deixava. Mirava interessat las novas terras que creuhava'l tren vertiginosament; respirava fortament el nou ayre, mirava llargament els paisatges y els pobles desconeguts que's perdian al lluy; y una nova vida enfortia sos muscles. Prop d'una estació, quan el tren no marxava encara ab molta velocitat, una noya guarda-agullas l'encisà. Y ell, treyent el cap fora la finestra, la seguí ab els ulls, mentres el tren l'allunyava ràpidament d'ella. La saludà ab el mocador blanch que'l vent agitava, sos ca-

bells llarchs voleyaren per son rostre, y ell, ab una mà níviosa, els apartà tirantlos cap enrera, y murmurà: — Hauré de fer escur-sarlos. —

OCTAVI PELL CUFFI

PARLEM DE SCHUMANN

En música com en literatura y en totas las arts en general, no es sempre'l millor qui més nomenada y gloria obté. Els xerrayres, els vanitosos, els aduladors de las masses indoctas, els conreuhadors del mal gust general són els preferits, els exaltsats, els vidents. Resum y compendi de totas las vulgaritats admesas com a principis absoluts pels qui són en gran nombre, els xerrayres se redressan ab el buyt posat d'un pahó reyal, menyspreuhant als sincers, als qui senten per compte propi; ells senten per compte de la massa, no tenen personalitat, mes cobran bons rèdits de llurs parts pseudo-artístichs. La verboritat musical d'un Rossini ofega la creació lenta, constant, sòlida, d'un Johannes Brahms, d'un Cèsar Franck, d'un Georges Bizet. Han de passar molts anys, han de canviar molt las cosas pera que la massa empengui nous camins. Costa molt d'enderrocar las idolas. La lluyta de Wagner y de Zola contra la massa es més èpica que l'acció de *Der Ring des Nibelungen* y de *La Débâcle*. Digueuli a un castellà neto qu'en Bécquer es més poeta qu'en Zorrilla o qu'en Vicente Medina val més qu'en Campoamor, y veuréu quina resposta vos dóna.

Un dels artistes que més han hagut de lluytar pera convertir en admiració (y això dins d'una esfera reduhida) la indiferencia del públich, es el gran compositor saxó Robert Schumann. Robert Schumann es un dels mestres més sincers qu'han existit. Semblava escriure pera satisfer un goig personal, no pera conquerir aplaudiments. Ohint sa música'ls mestres populars arrufavan el nas, els critichs a lo Clément y a lo Cèsar Cui; s'estremian d'indignació. De llurs paraulas podia deduhir-se que Schumann era pobre melodista, de migrada fantasia, mancat de sentiment, tot ell complicació: que violentava las sacras lleys de l'armonia musical, que usava disonancias esgarrafosas, qu'era'l violador d'aquella diáfana, clara, cristallina closca qu'envolcalla tendrament las puras melodias de Haydn y de Mozart. Si no ab aquestas, ab semblants paraulas s'expressavan els mestres populars y els critichs a lo Clément y a lo Cèsar Cui.

Sortosament Schumann era un esperit ballador. Enfront dels vulgars, arborà'l penó del Art purt, comensant una lluyta enèrgica

a favor dels preterits y dels oblidats. Mateix que Ricart Wagner (son amich primerament, son enemich més tart) Schumann reivindicava per Beethoven el lloch qu'avuy ja ocupa: Beethoven es son mestre, sa guia. És el passat, el present y el futur de la música. Y Schumann ab alguns companys, com ell entusiastas, funda la companyia de David (*Die Davidsbündler*) (1) pera donar la batalla als *filisteus*, a tota la menestralia germànica adoradora de Rossini, menyspreuhadora de Beethoven. (Y usém el mot *menestralia* com a esperit, no com estament, car hi ha menestrals que poden donar lliçons de bon gust als grans senyors).

Però Schumann es més que un lluytador. L'acció va acompanyada de la creació. Y aixís va venint al món del Art una obra admirable, que viu y treu florida per si mateixa, car no necessita *tenors*, ni altres elements externs per'apoderarse dels esperits qu'en la música hi senten encara'ls preludis de la lira del divi Orfeu.

No'ns hem proposat fer un estudi de l'obra complerta de Robert Schumann. Es massa grossa pera un article. A més hi ha obras sevas, com el drama lirich *Genoveva*, que desconeixem; altrás, sas millors obras orquestals, *Das Paradies und die Peri*, *Der Rose Pilgerfahrt*, *Manfred* y *Scenen aus Goethe's Faust*, solsament las coneixem en llurs transcripcions pera piano.

Parlarém, donchs, y encara breument, del Schumann intim, del autor de *lieder* y *duetten*, de *Kinderscenen*, *Waldscenen*, *Albumblätter*, *Jugen-Album*, *Gesänge der Frühe*, etc., es a dir, de las obras en las quals el poeta domina al pianista, al tècnich, al *virtuoso*. En aquest genre, Schumann es insuperable.

Las melodias de Schumann són obra d'un gran refinat, d'un romàntich ab vistas al art contemporani. Aixís veyém que s'avensa a son temps, produhintnos, ab notas, emocions semblants a las que'ns produheixen avuy poetes com Verlaine y Dierx ab llurs estrofas. Schumann ens expressa maravellosament aquella infinida varietat de matisos que presenta tot lo qu'existeix; sent totas las gradacions d'una emoció, d'ensà que naix fins que mor: heusaquí'l per què sas obras més intimas són refractarias al gust de la massa, composta de cervells simplistas que rebutjan el fecond esforç propi, conduhent a l'assimilació de las obras complicadas. Las obras de Schumann may serán populars.

Y no obstant, són plenas d'emoció y de sentiment, de vida y de bellesa. Las melodias de Schumann vibran, bategan; dotadas d'un equilibri marvellós, may se decantan al sentimentalisme ploraner, ni al baix prosaisme. Són bellas, d'aristocràtich cayent y de

noble factura. No tenen la ingenuitat de las de Schubert, però las dominan com a obras més conscients y refinadas.

Schumann es el gran cantayre de la infantesa y de la juvenesa. Son *Album de la Jovenesa* (*Jugen-Album*) y sas *Escenas de nins* (*Kinderscenen*), tenen un encis corprenedor, tenen pàginas d'una gracia infantivola y alhora severa, adequada a despertar en els cors dels noyets sentiments nobles y generosos. Deixant de banda'ls *lieder* de Schubert, pertanyents a un genre distint, en quina obra musical existeixen melodias com *Volksliedchen* (*Cançoneta popular*), *Erster Verlust* (*Primer dolor*), *Kleine Romanze* (*Romanseta*), *Silvesterlied* (*Cansó de Sant Silvestre*), *Träumerei* (1) (*Ensomni*), y *Kind im Einschlummern* (*El nin adormintse*)?

Totas las obras petites de Schumann tenen igual encis: y si alguna excepció devém fer, es respecte a las *Escenas del bosch* (*Waldscenen*), excepció, naturalment, laudatoria. El geni de Schumann las omple d'intensissima poesia; el gran romàntich sab trobar nous aspectes de bellesa en la natura. *Waldscenen* es l'obreta mestra de Schumann, com las *Escenas pera'l Faust* de Goethe n'es la gran obra.

Molt més podriam allargar aquest article. Però en música, com en tot, l'estudi per compte propi pot més que totas las divagacions al entorn de las obras creadas.

GERONI ZANNÉ

CABÁS DE PÒBRE

Siguem lògichs.

Si l'art no consisteix en altra cosa qu'en donar plaer als sentits, s'ha de confessar que la meretriu es superior al pintor, al esculptor, al poeta y al músich, donchs ella dóna alhora linias, colors, formas y ritme, y un acte de vida real, qu'es erroni però que no deixa d'ésser un acte, y per lo tant superior a tota ficció.

Oli pera las màquines.

Lo agradable suavisa la vida, però no es la vida.

Els uns pensan en la fulla y els altres en el fullatge.

La idea de que *l'art per l'art* es una realitat, prové de la creensa antiga de que'l pensament era cosa radicant en el cervell, y el sentiment cosa radicant en el cor.

(1) Aquest *lied* s'executa en els concerts ab el nom francès de *Rêverie*.

(1) Ab aquest mateix títol escrigué XVIII magníficas composicions pianísticas.

Avuy que sabèm qu'abdós són producte del cervell, que las idees són el seu producte superior elaborat pel raonament, y els sentiments el seu producte inferior fill de la feblesa de la naturalesa humana, podèm dir que tot art ho es d'idees, y que'l nomenat *art per l'art* no es altra cosa que l'art qu'exteriorisa'ls productes inferiors del cervell.

Becos y pintamonas.

El pintor que maneja'ls colors ab la sola pretensió d'afalagar els ulls, està a l'altura del perfumista y per dessota del cuyner. Donchs si ell sols tracta d'impressionar agradablement la retina, el perfumista y el cuyner se proposan lo mateix respecte de la pituitaria y del paladar, afegintse al propòsit d'aquest darrer la noble finalitat de fernos ingerir materias nodritivas.

Instantanias y pose.

Els artistes purament descriptius són màquines fotogràfiques que sols se diferencian entre ells per la qualitat de la construcció. En lo ùnich que no s'assemblan als aparells fotogràfics es en que'ls hi manca l'*objectiu*.

Tarifa kilomètrica.

Els artistes purament descriptius tindrian d'ésser remunerats seguint la tarifa dels ferrocarrils: amidar la distancia existent entre'l lloch d'hont han extret sa obra y el lloch hont es contemplada, y pagàrlosli el preu d'un bitllet de tercera classe..... ab descompte.

Llum de posició.

Quan se vos ocorri malehir las generacions passadas, mireuvos el llombrigol. Però no oblidèu que la naturalesa l'ha posat ahont l'ha posat perque, tot recordant las passadas generacions, no deixèu de mirar endévant.

Carn y carmel-los... agres.

Hi ha home d'aquells qu'ab el pinzell al coll prenen el sol al Pla de la Boqueria, que, ab el blanquet trencat que dona a las cuynas y a las arcobas, produheix més alegria y fa més vida que totas nostras patums y patumetas de pinzell plegadas. Però, en cambi, se'l paga ab tres pessetas y la gent se riu d'ell quan passa per la Rambla, mentres que aquells cobran per mils y són respectats com a sers superiors.

Pera molts, l'art, es una plata de merengas.

Sento una mena de pietat immensa per tots aquells qu'admiran la flor inconscient de que's convertirà en un fruyt.

Un jorn me deya un artista conegut, a la vista d'una dòna prenys que's passejava:

—L'Estat deuria prohibir aquests espectacles!—

L'imbècil adorador de lo que'n diuen forma pura (quànt millor no seria dirne «pura forma»!) era dels que no poden comprendre la grandiositat d'una theoria de dònas prenys en marxa vers l'infinit.

¿Sentimentals?

Els pintors que s'indignan quan se'ls hi diu que la pintura, com tot art, deu expressar idees, si fossin lògichs s'haurien de limitar a pintar pedras y natura morta. No deurian may pintar una testa, perque en la expressió d'una cara hi ha idees que s'exteriorisan; ni cap part del cos, perque l'espectador instintivament construeix tota la figura en sa imaginació. En absolut: no deurian pintar res, perque totas las cosas diuen cosas.

L'art per l'art es tan fals, que comensa per no existir. Per això quan jo parlo dels artistes purament descriptius, me refereixo a aquells que's limitan a expressar idees inferiors.

De còm l'art per l'art es burgès.

La naturalesa ha fet que'ls sexes contraris se trobessin bells pera que las especies no desapareguessin. La dòna, al herosejarse, ho fa instintivament per atraure als mascles. La burgesia cristiana va fer corre que la bellesa era un fi y no un medi, després d'haver tractat inútilment d'evitar que sas mullers y fillas s'empolaynessin.

D'aquesta manera's pot ésser congregant del Sagrat Cor, malehir als impúdichs y comprarli dotze canas de seda a la senyora.

Es aixis també que gent ignorant, sense cap classe de cultura ni cap noció de la vida, poden pretendre passar per sers superiors un cop s'han après de memoria unas quantas reglas.

F. PUJOLÀ Y VALLÈS

ELS INÚTILS

OTSER si que l'Art es inútil. Però aymém l'Art encara que sigui inútil perquè aymém lo bell, y... ¿volèu res més bell que lo inútil? Inútils las flors mentres són a la planta alegrant els

vergers; inútil el bosch que, si dona ombra y atràu las plujas, no ho fa pera ésser útil, sinó que l'home ho considera aixís perquè a n'ell li aprofita; inútil el riu mentres no li pren aygua la resclosa; inútil la terra verge mestres l'home no l'ha talada, ni la rella ha estripat el terròs ratllantla ab solchs geomètrichs; inútil la montanya que priva la comunicació en linia recta com l'home utilitari necessita; inútil y fins perjudicial la tempesta qu'espanta ab sos trons, fa caure la fruyta avans de temps, malmet las cullitas ab sas pedregadas, enruna las casas, esberla'ls arbres o mata'ls homes ab son llamps esferehidors.

Inútil tot lo bell, que desseguida pert bellesa quan l'home pràctich ho utiliza, u ho modifica pera servirsén.

Que bellas las flors ab sa's coloraynas y perfums, cimbrentse sobre sas tijas al rebre'ls afalachs del oreig! Que bella la boscuria, ahont el sól no penetra, plena de suaus remors y de misteriosa poesia! Que bells els rius sense fàbricas que torbin sa eterna cantarella! Que bella la terra aspra adornantse ab estepas, farigolas, bruchs y ginesteras! Que bella la montanya gegantina que s'aixeca fins al cel a besar els núvols, sos amichs! Sas crestas y cims enlayran l'esperit, sas vessants s'adornan ab fresca verdura regadas per las fonts murmuradoras... Que bella! Que sublim la tempesta ferint ab el llamp al home miserable, destruhintli son trevall, espahordintlo ab el tro, empobrintlo ab la pedra!

Y aquesta bellesa immutable y certa que

trobém en la natura mentres es inútil, la trobém igualment en els homes inútils: els artistes.

L'home útil, del que també se'n diu home pràctich, es el que talla las flors pera vendrelas y servir de fugitiu ornament; es el que talla'ls boscos pera ferne carbó, carrils, casas o vaixells pera solcar el mar; es el qu'estén monòtonas carreteras a través d'extensos territoris; es el qu'extràu de las entranyas de la terra metalls pera fer màquinas de guerra, or y plata ab els que's malmeten concièncias y virtuts; es el que forada las montanyas pera dar pas a un carril, o las enlletgeix ab un funicular, o las desfigura ab la explotació de pedreras de las que'n treu carreus per'acumular casas sobre casas y ferne ciutats ab carrers geomètrichs.

Els homes útils se fican en politica; si poden, els hi agrada governar y administrar els interessos dels altres; els homes útils trescan tot el dia pera fer o ajudar a fer cosas que serveixin, o be dirigeixen a altres que treballan, treynt més profit del seu sentit pràctich. No cal demostrar qu'en general escampant la lletgesa per tot arreu; y sovint, perquè'l seu cervell no arriba a més, al ensemps que cosas lletjas fan cosas inútils.

A voltas un enginyer fa un pont sobre un riu pera passarhi el tren, y els passatgers se rompen el cap ab la barana; l'arquitecte fa casas ahont s'hi viu malament; el metge y l'apotecari esguerran diagnòstichs y medicinas; el mestre ensenya bestiesas als deixebles; l'advocat enreda al proxim tant com pot; el governant sovint fa lleys qu'escampant el desconcert y la miseria entre'ls governats; y aixís els homes útils van esguerrant cosas qu'es un disgust; y lo pitjor es que contribuheix molt a que n'esguerrin la idea que tenen de que lo principal es ésser útils a si mateixos.

Ja sé qu'entre'ls útils se té per gran virtut el fer quelcòm, y qu'excusan sos erros dihent que'l que no fa res no s'erra may; però'ls inútils creyém que si els que fan n'esguerran gayres, valdria molt més que no fessin res. Pera ells la qüestió es fer quelcòm, y surti lo que vulgui. D'aquí ve que hi ha homes *tan útils*, que serveixen pera tot; no cal dir que són els més ineptes, y decididament els més perjudicials.

En quant als inútils, als qu'en major o menor grau considero *artistas*, sigui en Filosofia, sigui en Política, sigui en Bellas Arts, psicològicament són els més bells dels homes (1).

En Filosofia val molt més lo qu'endevinan y sugereixen que lo que veuen; en Política no ocupan may el poder, adoran l'Ideal pur y sense màcula; en Art, ennobleixen la vida.

Allà hont van ells, la natura'ls somriu amorosa: són seus, són sos veraders fills; ells la comprenen, l'ayman com l'infantó a sa mare; sa petja lleugera guimba a las alturas desd'hont fruïeixen a ple pulmó del ayre pur que no baixa may a la ciutat utilitaria, se banyan de llum de sol el cos y l'esperit, y cantan, cantan intensament; s'acordan ab el remoreig de las boscurias, y ab la veu argentina de las fonts, y ab els dolços refilets dels aucells, y la veu els puja del cor als llabis y s'uneix a las infinitas veus de la natura que no's cansan may d'entonar l'himne etern que canta *hosannas* a la Vida.

SEBASTIÀ JUNYENT

LLIBERALS DE MOTLLO

Quan s'arriba a certa edat, sembla que las ideas se petrifiquin y que'l raciocini s'estanqui; y, malgrat el medi ambient, y la vitalitat de las novas orientacions intellectuals y politicas dels temps moderns, la gent de l'avior continúa impertorbable, com si res hagués passat al seu entorn, pensant, vivint y parlant del mateix modo que's pensava, s'vivía y's parlava en las llunyanas èpocas de la seva joventut florida.

Aquest fenomen, que no es d'ara, ni es d'avans, sinó qu'es de sempre, demostra que fatalment l'home es fill del seu temps, de la seva joventut; y que sols a comptadíssims esperits superiors els es factible prorrogar indefinidament aquesta joventut, estudiant, assimilantse y renovant, d'una manera evolutiva, ideals y sistemes continuament nous y oposats, que si un dia són flamants y novissims, igual que'ls homes envelleixen y's desacreditan ab el transcurs dels anys y ab la competencia de lo més nou y de lo més jove.

(1) Entre las dònas las més inútils acostuman a ésser físicament las més bellas.

Totas aquestas consideracions se'ns acuden sempre que, discutint ab nosaltres algú vell federal d'aquells que de bona fe s'han arribat a creure que l'autonomisme era cosa poch menys que desconeguda avans de que'ls seus prohoms la descobrissin, ens surt ab l'estirabot de que sense la República no hi ha progrés, civilitació, ni autonomia possibles.

Y es que, a pesar de la seva bona voluntat y dels seus afanys de modernisarse, no poden sustreures a la influència del seu llevat de federals de *La Gloriosa*; y per més que s'esforsin en aparentar que s'han arribat a compenetrar de las aspiracions novellas, sempre, tart o d'hora, han de descobrir el punt flach de sas rancias preocupacions d'escola, y fer ostensible que sota la simpática y lliberal cobertora d'un autonomisme positivista y a la nort-americana, hi glateix, *malgré-lui*, l'ignocent federal del Programa del 22 de Juny de 1894.

Es realment dolorós veure federals que tant se vantan de professar ideals moderns, com els senyors Pi y Suñer y Roig y Armengol, fent manifestacions tan mansas y tan de la velluria com las que varen fer dits senyors en la vetllada ab que «Catalunya Federal» va commemorar el tercer aniversari de la mort d'en Pi y Margall. Y es doblement dolorós pera nosaltres qu'hem tingut a honor veure favoridas las planas de JOVENTUT ab la coloboració del senyor Pi y Suñer; quin senyor, constantli com li consta que nosaltres y molts com nosaltres no som ni serém may reaccionaris, es de suposar que sols per una lleugeresa disculpable en el calor de la improvisació diria que'l Catalanisme es un moviment retrògrado y burgès; puig de no ésser aixis, suposaria per part seva una mala fe incomprensible, o un radical cambi de criteri en qui com ell s'havia acostat a nosaltres pera fer nacionalisme català.

Es una veritable deria la que tenen aquests bons federals per la República. Pera ells la forma republicana es una mena de *cinturón eléctrico*, que tot ho guareix y que tot ho vigorisa. La necessitat de que tots els catalanistas d'ideas democráticas ingressém en el sanatori polítich de «Catalunya Federal», y ens declarém republicans, y ens subjectém al

clàssich tractament del *Programa del 22 de Juny de 1894*, es una mania que ningú els hi pot treure del cap.

«Els catalanistas són conservadors y reaccionaris, donchs l'única manera de lliberalitzar-se consisteix en declarar-se republicans», varen dir candorosament els senyors Pi y Suñer y Roig y Armengol; aparentant no comprendre que pugui haverhi moviments socials perfectament radicals y progressius sense necessitat de dir-se republicans, y oblidantse de que no es la predilecció per una forma de govern, mudable, efímera y superficial, lo qu'ha determinat may els graus de lliberalisme y d'obscurantisme d'un partit polítich; donchs pot haverhi, y en la vida real hi ha, molts reaccionaris que's diuen republicans, y molts lliberals per quins res o quasi res significa la forma republicana.

Y es que aqueixos venerables federals no poden arribar a capir que l'ésser *avensada* (I) o *reaccionaria* (II) una causa política, no depèn de cap nom, ni de cap forma de govern, sinó que depèn tan sols de l'antigor o de la joventut de la gent y de las ideas que la integran.

Y posadas las cosas en aquest terreny, y sentadas las anteriors premissas, cal deduhir-ne la conseqüència de que, concédint que foren els antichs federals els qui varen donar al Catalanisme las primeras lliçons de particularisme y d'autonomia, no serà pas el nucleu federalista'l que representarà actualment la tendencia progressiva y lliberal del autonomisme català, sinó que per la ranció y la prioritat dels seus principis, y per la venerabilitat de la seva gent, mal que'ls hi pesi, es precis reconèixer que'ls representants del autonomisme moderat, conservador y antiquat, són ells, els *autonomistas* (?) de la *República*, els dels *Pacte de Tortosa*, els del *Programa del 22 de Juny*. Són els nostres precursors, són els nostres mestres, són els nostres vells.

El nostre ilustre precursor en Pi y Margall, el gran apòstol del federalisme, tingué la desgràcia d'estar voltat sempre de sectaris, y de que cada una de las *figuras* del seu partit no passés d'ésser un pobre home. Per això no han anat enlloch els federals d'Espanya. Y en veritat, no podia succehir altra cosa: perquè si els que passen

entre ells per *intelectuals* com en Pi y Suñer se conduheixen com infelissos sectaris, y els que passen per *capdills* com en Vallès y Ribot se mostren ambiciosos vulgars, ¿què ha de fer el desgraciad poble ignorant, embrutit y condemnat a ésser *massa* perpetuament per aqueixos lliberals de motllo?

Per això lo més que podem fer en son bé es dirlos hi vells: pobres vells que rapapiejan y que ja han fet a tots.

ARNAU MARTÍNEZ Y SERIÑA

REVISTA DE REVISTAS

Forma (Barcelona.) Publica en son número darrer treballs ben interessants, en francès y català: com *La forma*, per G. Martínez Sierra; *El tramvia de l'Alhambra*, per M. U.; *Museu ideal d'art espanyol*, per J. Pijoan; y *Las iglesias españolas, de rajola*: il·lustrat aquest darrer treball ab notables vistas de monuments antichs com las iglesias de Sant Tirs y Sant Llorens, de Sahagún, Santa Maria de la Lugareja (Arévalo), torre de Sant Martí (Terol), idem de la iglesia de Santiago (Daroca), idem de la iglesia de *Omnium Sanctorum* (Sevilla), porta de la iglesia de Palos, claustre de la Rábida, interiors de las iglesias de Sant Miquel de Olmedo y de Santiago del Arrabal (Toledo), y absis de la iglesia de Sant Andreu, de Cuéllar. També hi ha en aquest número hermosas vistas de l'Alhambra, la joia de l'arquitectura musulmana que rahons de progrés *material* posan avuy en perill, per lo menys en lo que respecta a son *medi ambient*, ja que's tracta de ferhi arribar un tramvia elèctric. Ademés hi ha en aquest número de *Forma* varias artísticas reproduccions d'obras del Greco, d'en Junyent (Olaguer), d'en Torne Esquius, de Smith, d'en Casas, etc.

Revista Ibérica de Ex libris (Barcelona.) S'ha publicat el quadern quart, ab el que's clou el primer volúm d'aquesta importantíssima revista, sens dubte la primera en son genre que veu la llum a Espanya. En el text d'aquest quadern s'hi llegeixen treballs de Adolpho Loureiro, Pablo González Muñoz, Victor Oliva, Doctor Schulze y R. Miquel y Planas. La il·lustració es esplèndida, essent remarcables varis *ex libris* antichs y altres de moderns deguts a en Riquer, en Triadó, etc. Es completíssim l'inventari d'*ex-libris* ibèrics que s'acompanya.

Universitat Catalana (Barcelona.) El número 7 d'aquesta important revista d'educació nacional conté treballs de Ramón-Berenguer Pella, P. Borràs, etc.; traduccions d'obras de Ruskin, Verhoeven y lord Avebury; un extracte de las vuyt importants con-

ferencias que al inaugurarse las tasas dels «Estudis Universitaris Catalans» donà al Ateneu el doctor Rubió y Luch; y nodridas seccions de bibliografia y de notas varias, que reflexan en general el moviment intel·lectual català.

Bulleti del «Centre Excursionista de Catalunya» (Barcelona). En el número corresponent al prop passat mes d'octubre's continua la publicació de la *La Excursió al Ripollès y Als Bergadà y Cardoner*, y de la descripció geològica e històrica de *Lo Vallès*, per Norbert Font y Sagué. Els grabats, pulcres com de costùm, reproduheixen varias escullidas vistas del Pedraforca.

Revue de Provence (Marsella). Publica un extens treball del capouliè Pere Devoluy *A propòsit de la reforma dels estatuts filibrenchs*, sobre quina reforma s'interposaran moltes esmenas pròximament, segons sembla.

L'Européen (Paris). *Le Courrier Européen* (idem). Heusaquí una revista de fama europea *partida por gala en dos*, com digué l'ultra romàntich y ultra-cursi Espronceda. Molts y molt valiosos elements de *L'Européen*, comandats per son redactor en cap en Louis Dumur, s'han separat de dita revista fundantne un'altra similar, titulada *Le Courrier*

Européen, que res té qu'envejar a la primera. En el consell de direcció d'una y altra hi figuren las mateixas personalitats literarias, y la competencia qu'entré abdugas s'estableix no podrà menys de traduhirse en un considerable augment d'informació, qu'es una mena de febre moderna. *Le Courrier Européen* ha publicat fins ara 4 números, llegintse en un d'ells un treball del cèlebre Björnson sobre *La hipocresia de la pau*. Per sa part *L'Européen* procura sostenir el pabelló omplint sas columnas ab notables treballs d'autors de fama europea. Aquí en tenim moltes de botigas y botiguetas: Paris es més gran y en té més encara. Corresponem a la visita de *Le Courrier Européen*, que segons diu ve a treballar per la *liberation des nationalités opprimées*, establint el cambi ab aquesta nova y notable publicació.

Entre altrás publicacions rebudas, esmentarèm els darrers números de la *Revista Social*, *Vida*, *La Il·lustració Catalana*, *Hojas Selectas*, *El Diluvio Ilustrado*, *Arquitectura y Construcción*, *L'Art del Pagès*, *Catalunya Artística* (Barcelona); *La Alhambra* (Granada); *Mercure de France*, *Renaissance Latine* (Paris); *Novy-Kult* (Praga); *La Lectura*, *Nuestro Tiempo* (Madrid); etc.

LLUÍS VIA

ELS TEIXIDORS IMAGINARIS

I

Prop l'alta xemeneya
qu'escup al cel el fum que li vomitan
sas entranyas de foch, s'alsa la fàbrica:
té immensos soterranis, quadras llargas,
hont entre llum incerta
y polsinas infectas, se bellugan
estranyas maquinarias complicadas,
com monstres retorcentse en sos desvaris
tot obehint la voluntat humana
que domina la forsa
brutal e inconscient de la materia
que la fornal immensa desenrotlla.

Allí noyas hermosas
de finas mans y rossas cabelleras,
delicadas com llirs de la campinya,
y mares anguniosas, sempre atentas
als fillets qu'han deixat dormits a casa,
y joves de brahó y vellets decrepits,
van teixint fil per fil la rica tela,
la seda de gran preu, la bella randa,
las blondas capritxosas y las cintas
que mastegant va'l monstre y vomitantho
com *harpías* creyentas que prengueren
sos dons maravellosos a las fadas.

No la duràn pas ells tanta riquesa!
Quan en las nits d'hivern ells s'arracerin
a las fredas parets, y ab vells pellingos
tapin las sevas carns, [gent miserable],
en *soirées*, en funcions y en grans visitas
altra gent de prosapia y de fortuna
cubriràn el seu cos d'abrichs de seda,

II

de cintas capritxosas y de randas
que per ells van teixir obrers y harpias.

Al redós del cloquer que al cel s'enlayra
omplint l'espai de vibracions hermosas
que penetran al cor y el reconfortan
ab la forsa y el pin del vibrant bronzo,
la esglesia estén sas naus misteriosas
plenas de quietut y de vells símbols,
d'opacas lluminarias, de murmuris,
de colors apagats, de grisas ombras,
de vidres de colors per hont se filtra
la llum fent ressaltar santas imatges,
y d'ombras que nasqueren fa vint sigles.

Convocats els creyents sota las voltas,
tot aborrint las terrenals miserias
que Deu creà per castigar al home
tacat per no obehir sa veu divina,
ab sos resos y prechs y lletanias
se van teixint celestials coronas
ab resplendors de llum, randas de gloria,
y mantells plens d'estrelles resplendentas.
y franjas d'or y de divinas perlas
qu'han de lluhir un jorn allà a la gloria.

Teixidors d'ilusions y de quimeras
qu'en santa pau anèu seguint la tasca
sense ni un ronch, ni un crit, ni una blasfemia,
y gosèu y daliu pera lluhirla
com justa recompensa
a vostra fe sagrada:
quànt més feliços sòu que'ls miserables
que sufrint irredempts tota sa vida,
van teixint sens parar randas y las sedas
que jamay lluhiràn sas carns esclavas!

JOSEPH ALADERN

NOVAS

Proxim a cloures el present volùm de JOVENTUT, repartim ab aquest número'l *Prospecte* de nostre periòdich pera 1905.

Ens manca espay pera dar compte de tots els actes qu'en honor d'en Pi y Margall s'han celebrat aquests dias per diversas entitats federals y catalanistas en commemoració del tercer aniversari de la mort d'aquell gran home. Esmentarèm tan sols el que tingué lloch en el local del «Progrés Autonomista», ahont feren us de la paraula's senyors Manén, Regàs y Gibert, del «Progrés»; Manau, del «Aplech Catalanista»; Tona, Roig y Pruna; y Pujulà y Vallès, de JOVENTUT. Ens ocupèm especialment d'aquesta vetllada perque en ella foren varis els oradors que refutaren las afirmacions fetas fa poch dias pels senyors Pi y Suñer y Roig y Armengol respecte al Catalanisme. Parlant d'en Pi y Margall, nostre company Pujulà digué que si a Madrid tenen el seu cadavre, aquí tenim el seu esperit. Demostrà qu'en Pi y Margall tenia un Deu: el *jo*, més ample y no tan migrat com el d'aquells senyors catalanistas que rebaixan al mestre perque no practicava en el catolicisme. Probà qu'en Pi y Margall sols era republicà condicionalment, y que's que diuen que'l Catalanisme ha d'ésser republicà fan pecat d'ignorancia perque desconeixen la essencia del nacionalisme, y d'endarreriment perque s'aturan en una forma forsa endarrerida pera la constitució del poble. Foren ovacionadas las paraulas que digué recordant una proposició humoristica del company Pompeyus Gener pera quan els *industriosos catalanes* siguem autònoms.

També foren ovacionats els altres oradors, un dels quals, el senyor Gibert, recordà las paraulas pronunciadas per en Pi y Margall en els Jochs Florals de 1901, comparantlas ab las pronunciadas per certs federals en una vetllada recent, y dihent que si en Pi tornés, els hi arrencaria'l programa dels dits, fentne hereus als catalanistas y als veritablement federals que, autonomistas avans que tot, se preocupan de coadjuvar al nacionalisme català. La concurrència fou nombrosissima, y sorti altament complaguda de las ideas que s'exposaren.

Lo mateix que digueren els amichs Pujulà y Gibert en la vetllada del «Progrés Autonomista» refutant els titllats de reaccionari y de burgès que's federals senyors Pi y Suñer y Roig y Armengol aplicaren dia enera al Catalanisme, pot objectarse a lo exposat per don Manel Marinell-lo en dos articles publicats en *Las Noticias*.

Ja pica en historia l'empenyo que tenen aqueixos senyors en jugar a avensats y a conservadors. Aquestas divisions ja no són

del nostre temps, cauhen de vellass y corcadas; donchs pot haverhi e hi ha molts catalanistas d'ideas maduras que no acceptin en tota sa integritat las Bases de Manresa, y molts catalanistas liberals que no creguin, ni de molt, que la forma republicana sia l'última paraula de lo nou y lo progressiu. Que's desenganyin aqueixos senyors, y's deixin de semblants caborias, que si es molt dispensable que preocupessin als candorosos catalans de trenta anys enera, es completament inexplicable qu'encara tinguin qui las defensi en l'època actual.

No es el Catalanisme cap mirall pera cas-sar alosas; no'ns hem de dir monàrquichs pera fernos nostras las classes acomodadas, ni republicans per'atràurens els obrers. Y això no vol dir que cada nucleu y cada individu careixin de llibertat pera declarar-se, si tal es son gust, monàrquichs o republicans. Posats en l'alternativa y no haventhi necessitat, lo probable seria que no's declaressin ni una cosa ni l'altra. A nosaltres ab això de las formas de govern ens passa lo que ab las religions, que no som de cap y aixis veyem las ventatjas y els inconvenients de totes y de cada una. Encara no som allà hont anem. Que Catalunya sia autònoma, y ens dirèm ultra-republicans si creyèm que aquesta forma de govern respòn al bé de la terra. Es, donchs, el govern cosa oportunista que va bé segons com y segons a qui. Cal examinarho d'aprop y pendre bé la mida, com tot sastre que vulgui tallar un vestit a conciencia.

Aixis, *a priori*, ab teorias solas, ab llibertats de pura fórmula, ab politica xorca, ab bandos del més pur bisantinisme que corcan encara a Estats *moderns* com Fransa en sas entranyas, no se'l educa pas al poble, ni's fa individualisme, ni per lo tant verdader nacionalisme. No es aixis com s'han d'acabar els crims de lesa-humanitat del Vell Món, ni com s'han d'apacar els odís de classes, ni disminuir las desigualtats avuy irritants pera's *desheretats* de la fortuna. Ja n'hem format prous de remats ab llurs respectivas marcas, fentlos belar estúpídament entorn de qualsevol *amigo del obrero* erigit en pastor. No n'hi donguèm tants de falsos idealismes al poble, donguemli més instrucció, femlo apte, eduquèm son individualisme facilitant la emancipació econòmica dels esclaus del trevall mitjansant son propi esforç; anemlos acostant d'una manera pràctica a la solució de la pavorosa qüestió social, causa y origen de tantas altrás; y allavors, quan l'acció politica sia sols filla d'un més satisfactori y equitatiu y culte estat social, podrèm discutir ab els senyors Pi y Suñer, Roig y Armengol y Marinell-lo, si estèm per la república, per la monarquia o per la lluna de Valencia.

El dia 30 del prop passat novembre la *Unió Catalanista* donà un *meeting* de propaganda en el poble de Borrassà, quins vehins escoltaren ab gran interès y aplaudiren ab ver entusiasme las doctrinas catalanistas, exposadas pels senyors Comas, Gallostra, Presas, Casellas, Martí, Llorens, y Martí y Julià, que resumi els discursos com a president de la *Unió*. L'acte haurà resultat, segons se'n diu, força profitós pera la causa de Catalunya, donchs aquell poble aprobà en un tot las ideas exposadas pels expedicionaris, y segons sembla ja's tracta de fundarhi una entitat catalanista.

Per malaltia (afortunadament no grave) de nostre company el crítich teatral de JOVENTUT, aquesta setmana ns veyem impossibilitats de publicar crònica de teatres. La mediocritat de las obras darrerament estrenadas farà, no obstant, menys sensible la manca d'en Tintorer, a qui treyem de sobre feyna amohinosa, especialment per lo que toca a Romea, ahont s'ha estrenat un drama antiquat y dolent, original del senyor Bordas, al mateix temps qu'ha presentat sa *dimissió* un autor jove y de fama, l'Ignaci Iglesias, qu'ha retirat totas sas obras. No sabem si a horas d'ara s'ha arreglat la cosa. Vents d'hivern, vents fatals bufan pera'l teatre Romea. Si fossim castellans augurariam que se li prepara mala *cuesta de enero*. L'art va emigrant d'aquella botigueta, hont el dia menos pensat l'amo's quedarà, escalfantse prop del braser, tot sol ab els quatre botiguers rancis del vehinat, presidits per en Xaró. Perque'ls pochs autors bons que tenim se la miran ab una indiferencia aquella botigueta!...

Molt notable va ésser la conferencia qu'en el «Centre Autonomista de Dependents del Comerç y de la Industria» donà'l dissapte passat el president de la *Unió Catalanista* doctor Martí y Julià.

Comensà exposant d'un modo general la formació de las societats, dividintlas en individualistas y comunistas.

Tots els pobles forts poden emprendre'l individualisme, digué, però'ls pobles febles forosament han d'ésser comunistas.

L'individualisme significa progrés, diferenciació d'uns organismes ab els altres; el comunisme significa regressió, similitud de forma. Per això'ls primers són lliberals, perque la naturalesa per si sola'ls ho imposa, y els altres són sectaris, tirans, perque no la necessitan la llibertat, perque no essent forts no poden subsistir sens imposar als altres la seva manera d'ésser.

Catalunya s'ha de classificar en el grupo individualista. Arribà a son major grau d'avens y esplendor en ple individualisme. Al juntarse ab un poble forosament comunista va anar perdent sa fesomia fins arribar, degut

a la constant influhencia d'un poble feble y regresiu com es Castella, a perdre quasi per complert sa personalitat.

Analisà després el renaixement actual de Catalunya, renaixement que, digué, es tan individualíssim, que podent ésser un gran bé pera nostra patria, per sa exageració arriba a serli perjudicial.

Demostrà qu'es necessari que totas aquestas forsas individualistas, admirables en si, s'ajuntin pera realisar la nacionalisació de totas las manifestacions de Catalunya. Hem de perseguir la unió, no la unificació.

Entusiastas y perllongats aplaudiments de la nombrosa concorrencia qu'omplia'l local premiaren la interessantíssima peroració del distingit conferenciant.

«Don Duarte di Braganza — generale al servizio della Germania — morì prigionero in questo Rocchetta — vittima della ragion di Stato — al 3 di settembre 1649 — dominando gli spagnuoli.»

En una vella fortaleza de Milán, devant de tot el poble y de las autoritats locals, el secretari de la embaixada portuguesa a Roma ha colocat un d'aquests dias una làpida recordatoria ab la inscripció que reproduhim.

La historia del fet que's commemora es la següent: veyent el govern espanyol de Felip IV qu'era impotent pera revenjarse de la revolució portuguesa qu'en 1640 proclamà rey d'aquell pais al príncep don Joan de Braganza, esculli pera satisfer sos odís la persona del desventurat don Duarte, germà del monarca portugués; atrayentlo ab engany a la capital de Lombardia, hont fou arrestat y processat, y hont la mort va posar terme a son horrible captiveri.

Un entusiasta portugués, el senyor Maurici Bensaude, ha sigut qui ha iniciat, entre sos compatriotas residents a Italia, la idea d'honorar la memoria de la ilustre victima en el lloch mateix de son martiri.

La manifestació de Milán es un fet més ab que demostrar als partidaris de lleys excepcionals y d'actituds de repressió, que ab semblants procediments de violencia no's consegueix altra cosa qu'engendrar odís y cometre iniquitats y desastres quina luctuosa recordansa reviu glorificada a través dels segles y de las generacions.

En Jaurés, el *leader* dels socialistas moderats francesos, ha caygut del seu pedestal d'home superior y despreocupat. A conseqüencia d'un telègrama insultant del nacionalista Derouledé, se mostrà decidit a anar al *terreno del honor*, com qualsevolga aixelabrat de la «Lliga de Patriotas».

Y qui també s'acaba de revelar en un aspecte totalment distint del que fins ara havia adoptat, es el campetxano d'en Lerroux, qu'en ple Congrés de diputats pro-

nuncià un discurs tremendo queixantse amargament perquè moltes parroquias regentades interinament per ecònoms, permaneixen sense que se'ls nombri rector en propietat.

Ah, pillin!... Que n'es d'aixerit el nostre Emperador!... Ara si que's veu que la *Revolución* serà jòch de pocas taulas, y que resoltament no passarèm d'aquest Nadal sense menjarnos el pavo republicano. Perque està vist que no content en Lerroux ab promoure la *revolución desde abajo*, y la *revolución armada*, està preparant també la revolució del clero.

Es lo ultim que'ns faltava veure: en Lerroux defensant els interessos dels rectors amenassats per las intrusions dels ecònoms. Oh! els rrevolucionaris!...

Per lo demés, el felicitèm si no va poder assistir a la manifestació republicana de protesta contra'l darrer atentat dinamiter. Ves qui li empetarà la basa d'aquí endevant, mirantsel com se'l mirarán ab bons ulls, segons la propaganda que li calgui fer, els anarquistas d'acció, els republicans y el clero.

Tu es Petrus: ja ho va dir l'altre. Alguna diferencia hi va d'un infelis com en Jaurès a un tan profund conocedor del corazón humano com en Lerroux.

El govern, s'ha determinat per fi a trevallar obertament en pro de l'autonomia de las regions. Aixis van ingressant continuament autonomistas biscaitarras en la presó de Bilbao, y aixis a Barcelona comensan a ploure denúncias sobre'ls periòdichs catalanistas. La setmana passada davam compte de la denuncia del *Ju-Cutl*, a la que deviam afegirhi la de *La Tralla*, y avuy hem de contignar que'l següent número del *Ju-Cutl* sambé fou denunciat. Convensut en Maura pe que ab massa llibertat no's va enlloch, ell qu'es tan autonomista, s'ha decidit a deixar la llibertat de banda y a donarli gust al *reaccionario catalanismo* (que diria en Lerroux); y vinga *reacción*, y vingan *denuncias*. Heusaquí el gran revulsiu que'ns mancava pera *reaccionar*.

No hi patirà, no, la idea autonomista ab aquestas persecucions, per més que hi pateixin particularment els nostres companys denunciats. Aixis els governs fan feyna, y's fomentan indirectament las grans causas dels pobles oprimits, y l'Estat espanyol s'entonsa, y el mundo en tanto sin cesar navega por el piélagó inmenso del vacío.

Haviam vist a Espanya ministres tontos, ministres vius, ministres curts y ministres llarchs: tots del gremi dels dolents. Lo que no haviam vist may eran ministres franks.

L'actual ministre de Marina es d'aquests. L'home'ns acaba de declarar qu'ell projectava construccions d'esquadras com qualse-

vol desos antecessors y com qualsevulga somnia-truytas dels que a Espanya's comptan per milions; però ha afegit que'n desisteix perquè s'ha convensut de que, no tenint el pais agricultura, ni industria, ni comers, ni instrucció, ni diners, ni personal competent, ni res, no pot tenir barcos.

L'actual ministre de Marina es a nostres ulls un hèroe. L'home que s'atreveix a dir això desde las alturas d'un ministeri, desafiant las iras dels de la armada, las balandronadas de las oposicions y el *tartarinisme* espanyol en general, podrà no anar enlloch com a gran home, però lo qu'es com a valent pot anar sol per tot arreu. Perque no hi ha res tan dificil com dir una veritat un ministre espanyol, y el de Marina s'ha atrevit a dir-la. Ja calia qu'en Maura'l defensés, ell que tant empenyo té en que tom a valent ningú li passi la mà per la cara, y el va defensar, deixant ab un pam de nas a nostres guerreros. Més val aixis.

A qui s'ha cansat de defensar en Maura ha sigut al ministre de la Governació, que a pesar d'havèrselas tingudas tiessas un dia ab tot un general del ejército, ha caygut ara succumbint als atachs de generals de moti tan vulgars com un Soriano.

Aquesta crisis parcial ha afalagat a las oposicions y... també a n'en Maura. Treient a n'en Sánchez Guerra's treu la roba bruta de casa y ningú li empeta la basa. Com sempre, las oposicions no han fet més que secundarli inconscientment sos alts designis.

El Liberal, parlant del estreno del drama *El mistich* d'en Rusiñol, a Madrid:

Los elogios de la traducción son grandes, siendo la impresión general la de que la obra ha ganado muchísimo con la intervención literaria del ilustre dramaturgo autor de *Juan José*.

Això de que una obra guanyi ab la traducció no s'havia tornat a veure desde l'afortunat *Ki-ki-ri ki*, que va superar al original. Felicitèm al senyor Rusiñol.

La Junta Directiva del «Orfeó de Sans» ha obert un concurs lliure de projectes pera construhir una *senyera*, baix las bases següents:

I. — La Junta Directiva del «Orfeó de Sans» obre un concurs de projectes de *senyera*.

II. — Se concedeix un premi consistent en un diploma honorífich y 200 pessetas en concepte d'indemnisació.

III. — Els projectes, enlloch de la firma del autor, portaran un lema que també serà escrit en el sobre tancat que deurà acompanyarlos, y que contindrà'l nom del autor y son domicili.

IV. — Es indispensable pera figurar en el concurs qu'en els projectes se llegeixi, en la cara principal, *Orfeó de Sans*, y en l'adversa *Fundat en l'any 1901*.

V. — Seràn presentats els projectes fins el dia ultim d'aquest any, en la secretaria d'aquesta entitat (Alcolea, 8, Sans).

VI. — El Jurat calificador serà compost pels arquitectes don Bonaventura Bassegoda, don J. Pujol y Brull y don Modest Feu, y pels artistes don Jaume Pahissa y don Joaquim Cabot.

Del periòdich madrileny *La Ley* copièm els següents paragrafs que fan la *idem* als senyors de la extensió universitària. Forman part d'un article que sentim no poder reproduhir íntegrament, titulat *La extensión universitaria va de vacío* y firmat per don Aurelio Ribalta, persona que podrà ésser tan castellana com se vulgui, però que també sab dir veritats. Vegis, si no:

¡Cuánto amor al obrero! He aquí un amor que ha pasado en España por tres fases muy curiosas.

Primero se buscó al obrero para convencerle de que tiene una gran cantidad de derechos políticos y una gran necesidad de ejercitarlos. Todo era, por aquellos días, menos importante que el logro de una amplísima libertad política que en España, como en todas partes, sólo se ha obtenido cercenando y recortando la libertad civil.

Los obreros oían estos discursos como oraciones angélicas, pero pronto llegaron á convencerse de dos grandes cosas incontrovertibles. La primera es que la libertad política predicada no da substancia al puchero: la segunda, que los predicadores elocuentes se encaramaban sobre las espaldas del pueblo para escalar lo alto, y que una vez en la cumbre dejaban caer sobre la manada la espesa bruma del olvido, por la cual no atravesaba ni un rayo de sol.

Y los obreros, naturalmente, se llamaron á engaño.

... Aleccionados en la oratoria política, se dieron también á pronunciar discursos. En ellos glosaban el tema de la venganza y cultivaban los tropos sangrientos.

— Habremos de degollar á nuestros explotadores — decían — y bañarnos en su sangre.

Esto era mucho para figura retórica y demasiado para programa.

— Hay que instruir á «la masa obrera» — dijeron los ambiciosos de gabinete, que no las tenían todas consigo: é inauguraron la segunda época de extensión universitaria, que de política pasó á escolarizadora. Ya no se habló á los obreros en nombre de la libertad, sino de la cultura. La libertad quedó relegada á la modesta categoría de talismán anticuado, que con el tiempo ha ido perdiendo su virtud.

Pero el pueblo, que está á lo suyo, vió claro lo que en la nueva predicación había de abstracto, y lo que en la fuerza de su unión hay de concreto.

Las universidades españolas, momificadas por las Constituciones de 1807 (bajo las cuales fué enterrada por Carlos IV su libertad) y galvanizadas por el engranaje burocrático que hoy es el único resorte que las mueve, se vieron á dos dedos de perecer por falta de uso, y se están lanzando á la extensión universitaria; quieren cazar con liga á la masa social que desdén acudirá á sus aulas desiertas (como no sea para obtener títulos), y se apresuran á poner el paño al púlpito en las casas mismas donde el pueblo se reúne, huyendo de la anquilosis espiritual de la Universidad. Apostolado por conveniencia, forma novísima de la *struggle for life*.

¡Santos varones á los cuales sólo falta poner en vuestro vino agrio la gota de miel del amor al prójimo! Porque la primera condición de la extensión universitaria debe ser la voluntaria inmersión en la obscura y heroica falange de los menospreciadores de la gloria.

La segona sessió de música de *camera* que donà'l passat dissapte'l «Círcul Musical Bohemi» resultà força interessant. Tant el *Trio en sol*, de Beethoven (flauta y piano), com el *Quartet n.º 12*, de Mozart (instruments de corda), proporcionaren ocasió de lluhiment als executants senyors Bonastre, Aznar, Torrents, Sánchez, Pla, Sánchez Carrera y Javaloy, que foren molt aplaudits.

Publicacions rebudas:

Desillusió, novela, per J. Massó Torrents. Hem rebut la segona y última part d'aquesta novela, de la que'n publicarem un judici crítich pròximament. Pertany a la «Colecció de prosistes catalans» qu'edita «L'Avenç», y's ven, com la primera part, a 2 pessetas.

Ferida mortal, poema, per Roch Quelaferet. Preu, 50 cèntims.

El Archivo del Bibliófilo, butlleti mensual de la llibreria dels successors de Joseph Màs. El número de desembre conté'l catàleg d'importants obras.

Lo coro dels Benplantats, o Aquí ha caygut la grossa, saynet de costums vilatanas en un acte y en prosa, original de R. Ramón y Vidales, estrenat ab èxit, com ja diguerem oportunament, en el teatre Romea, el passat mes d'octubre. Preu, 1 pesseta.

Missa de la Immaculada, per Frederich Clascar, pvre. Es un llibret de 48 planas, contenint una glosa de la missa celebrada pel cinquantenari del dogma de la Puríssima. Es la oració d'un creyent, bellament y poèticament escrita, a la que res hem d'objectar.

Herminia, novela per Pilar Juvé Olivella y José Esteva González. Els autors declaren en la dedicatoria qu'havien pensat escriure una novela magistral y de gran vol, però que s'han trobat impotents y petits. Com qu'ho diuen en castellà, en castellà'ls contestarem que *á confesión de parte...* etc. La obreta's ven a 0'50 pessetas.

Foch Nou. Ab aquest titol ha comensat a publicarse a Sant Gervasi un nou periòdich que ve a defensar els ideals nacionalistas. Son article de fondo y altres treballs que publica'ns han fet molt bon efecte. Avant, donchs, y que pugui lluytar ab fruyt pel renaixement de Catalunya.